

Dr Monika Milošević

Institut za uporedno pravo,
Beograd

PRAVO NA TUŽBU I PRAVO NA ŽALBU U SISTEMU GRAĐANSKOG SUDSKOG POSTUPKA SAD

Građanski sudski postupak u SAD regulisan je Federalnim pravilima građanskog sudskog postupka. Budući da je reč o pravnom sistemu koji pripada anglo-američkoj pravnoj porodici, radi boljeg razumevanja prava na tužbu i prava na žalbu u sistemu građanskog sudskog postupka SAD, u članku će biti objašnjen istorijat građanskog sudskog postupka u SAD, njegova specifičnost u odnosu na originalni, britanski model, organizacija sudova u SAD, uticaj prethodno donesene sudske odluke u kasnijem sudskom postupku, kao i neki slučajevi učestvovanja više stranaka u parnici i učestvovanja trećih lica u parnici

Ključne reči: građanski sudski postupak; pravo na tužbu, pravo na žalbu, istorijat; SAD.

1. Uvod: Istorijat građanskog sudskog postupka u SAD

Do reforme građanskog sudskog postupka, SAD su sledile engleski model. Engleski pravi sistem je tradicionalno bio podeljen na common law i equity (pravičnost), koji su podrazumevali dva različita sudska sistema, vrstu postupka, pravne lekove i materijalno pravo.¹

Common law sistem bio je stariji i podrazumevao je sudski postupak uz učešće porote, s tim da su u slučaju da tužilac dobije spor, ovi sudovi mogli da dosude samo novčanu naknadu štete, a nekad i povraćaj imanja ili pokretne imovine. Sistem sudskih naloga oblikovao je pravila postupka-svaki nalog stvorio je svoj poseban vid tužbe, sa posebnim pravilima postupka, pravnim lekovima i materijalnim pravom.

¹ Vid.: Clermont, Civil Procedure, Thomson West, 2004., str. 55

Equity sistem (sistem pravičnosti) je nastao u cilju prevazilaženja nedostataka koje je ispoljavao «Common Law» sistem. Postupak se u Equity sistemu dosta razlikovao od postupka u «Common Law» sistemu, tako da je u početku bio neformalan, da bi kasnije postao komplikovaniji. U postupku nije učestvovala porota (mada je sudija mogao da se za savet u pogledu činjenica slučaja obrati poroti Common Law-a), a odluka suda u korist tužioca sadržala je naredbu tuženom da nešto učini ili da se uzdrži od određenog činjenja, u skladu sa dosta dinamičnim materijalnim pravom.²

Do 1878. godine, kada je donesen Njujorški zakonik o postupku, SAD su uglavnom u svemu prihvatale ovu tradicionalnu podelu engleskog pravnog sistema. Ovaj zakonik, još se zove i Field zakonik, budući da je skoro u potpunosti delo Dudley Field-a. Ovaj zakonik je spojio pravo i «Equity» (pravičnost), ukinuo različite vidove tužbi, predvidevši samo jedan vid tužbe i uveo širok rang pravnih lekova i pravila materijalnog prava. Field zakonik poslužio je kao jedan od modela za Federalna pravila građanskog sudskog postupka.³ Federalni sudovi osnovani su 1789. godine. Sudovi nadležni za Common Law i za Equity, nisu postojali. Za tužbe koje bi se u Engleskoj podvodile pod Equity sistem, Kongres SAD je odredio da i po njima federalni sudovi sude po ugledu na postupak u Engleskoj predviđen za takve tužbe, ali je Kongres Vrhovnom sudu dao i moć da povodom ovih tužbi stvara pravo. Zahvaljujući tome, 1912. godine nastala su Pravila pravičnosti (Equity Rules). Ova Pravila takođe su učestvovala u stvaranju Federalnih pravila građanskog sudskog postupka (Federal Rules of Civil procedure).

Federalna pravila građanskog sudskog postupka, koja sadrže 86 pravila, stupila su na snagu 16. septembra 1938. godine. Ona su ujedinila pravo i pravičnost i predvidela jedan vid tužbe. U tom smislu Pravilo br. 2 Federalnih pravila građanskog sudskog postupka propisuje: «Postojeće samo jedan vid tužbe obuhvaćen nazivom građanska tužba».⁴ Osim toga, donošenjem ovih pravila, poboljšana je dotad neujednačena praksa procesnog prava u SAD, budući da su do donošenja Federalnih pravila građanskog sudskog postupka primenjivana pravila Conformity Act-a iz 1872. godine, koja su sadržavala samo način prilagođavanja postupka pred federalnim sudovima postupcima država u kojoj sud ima sedište, a ne precizna pravila postupka.⁵

² Vid.: Clermont, op. cit., str. 56, 57, 58 i 59

³ Vid.: Ibid., str. 61

⁴ Vid.: Ibid., str. 62 i 63

⁵ Vid.: Ninković, Zaštita životne sredine i ekološke parnice u SAD, Beograd, 2004., str. 94

2. Organizacija sudova: Dva sudska sistema u SAD

Radi razumevanja prava na tužbu i prava na žalbu u američkom pravnom sistemu, potrebno je bliže objasniti i organizaciju sudova u SAD. Naime, u SAD postoje dva osnovna sudska sistema - federalni i državni sudski sistem (Federal and State Court System). Federalni sudovi osnovani su od strane Kongresa SAD, i njihovo osnivanje predviđeno je Ustavom SAD. Državni sudovi osnovani su u svakoj državi SAD, od strane vlade te države. Državni sudovi imaju generalnu, neograničenu nadležnost da odlučuju skoro o svim vrstama slučajeva-ograničenja su postavljena zakonom konkretne države SAD. Ovi sudovi se nalaze širom SAD. Federalni sudovi nadležni su samo za određene vrste slučajeva koji su enumerativno nabrojani u Ustavu SAD. Za većinu od državnih, federalni sudovi se nalaze samo u većim gradovima SAD.⁶

Federalni sudski sistem ima strukturu piramide sa tri nivoa:

- Vrhovni sud SAD, najviši sud u zemlji (nalazi se na vrhu piramide);
- 13 apelacionih sudova je na drugom nivou;
- na trećem nivou se nalaze 94 okružna suda, kao i određeni specijalizovani osnovni sudovi, npr. Sud SAD nadležan za postupke po federalnim tužbama.⁷

Državni sudovi imaju sličnu piramidalnu strukturu sa nadležnošću osnovnog suda (nadležnost prve instance), Apelacionim sudom i Vrhovnim sudom. Treba, međutim, imati u vidu da države SAD često ne upotrebljavaju istu terminologiju prilikom imenovanja sudova.⁸

Danas u SAD postoje 52 sistema državnih sudova (State Courts). Svaka država SAD i Okrug Kolumbija ima nezavistan, državni sudski sistem, a postoji i odvojeni federalni sudski sistem. ⁹

Federalni sudovi nisu iznad državnih sudova-oni su nezavisni, ovlašćeni Ustavom (član III, paragraf 2) da rešavaju pitanja od federalnog značaja. Vrhovni sud SAD ima ulogu da nadzire rad svih sudova.

⁶ Ibid., str. 92

⁷ US Court of federal Claims

⁸ Ibid., str. 93

⁹ Vid.: Kane, Civil procedure in a nutshell, Thomson West, 2003, str. 3 i 4

3. Pravo na žalbu: Dva nivoa žalbene revizije

U SAD, odluka protiv koje se može uložiti žalba je ona koja je podobna za neposrednu žalbenu reviziju. Stranka u parničnom postupku može da se žali protiv odluke federalnog okružnog suda na dva nivoa žalbene revizije. Prvi nivo odnosi se na žalbu odgovarajućem Apelacionom sudu. Osnovna funkcija ove žalbe je korektivna revizija, koja se pretežno trudi da zadovolji želju nezadovoljne stranke za korektnim rezultatom i koja izražava zakonom propisano pravo na žalbu. Drugi nivo označava reviziju od strane Vrhovnog suda-ovde je primarna funkcija institucionalna revizija, koja služi nadziranju rada sudova u stvaranju prava i zavisi od diskrecione odluke Vrhovnog suda. Vrhovni sud će oduku uzeti u razmatranje samo u izuzetno važnim slučajevima.

Osnovno pravilo, koje potiče još iz Common Law-a, da se žalba može podneti Apelacionom sudu samo protiv konačnih odluka okružnih sudova, trpi značajne izuzetke. Pojam konačne odluke određuje paragraf 1291 Komentar zakonika SAD o pravosuđu i sudskom postupku - ako je okružni sud u potpunosti razjasnio sporni slučaj, sa izuzetkom naknade troškova i izvršenja odluke, onda se protiv takve odluke može uložiti žalba. Moguća je, međutim, i revizija privremenih sudskih odluka. U pitanju su pre svega odluke koje se tiču privremenih mera. Isto tako, u slučaju da je okružni sud odlučio u slučaju koji bi mogao spadati u nadležnost Apelacionog suda, i nakon ocene da je okružni sud zloupotrebio svoju nadležnost ili diskreciono pravo, Apelacioni sud može da izvrši neposrednu reviziju i koriguje takvo činjenje odnosno nečinjenje okružnog suda izdavanjem naloga okružnom sudu.

Nezadovoljna stranka se može obratiti Vrhovnom sudu, kako bi on izvršio reviziju odluke. Revizija od strane Vrhovnog suda nije međutim, pravo stranaka već diskreciona obaveza Vrhovnog suda. Vrhovni sud uglavnom odobrava reviziju samo u slučajevima koji su od nacionalne važnosti ili u kojima su različiti apelacioni sudovi doneli različite odluke o istom pitanju. Apelacioni sud može u svako doba da potvrdi svako pravno pitanje o kome je zatraženo mišljenje, ali u praksi to retko čini.

Da bi odluka prvostepenog suda bila podobna za reviziju, potrebno je da je protiv radnje prvostepenog suda, koja je navodno razlog za reviziju bio uloženi prigovor u vreme preduzimanja te radnje; da o njoj postoji trag u zapisniku; da je navedena kao razlog u žalbi, i potrebno je da je greška bila neškodljiva.

Žalba ne podrazumeva ponovno suđenje, već akademsko ponovno razmatranje predmeta koje treba revidirati u cilju pronalaženja škodljivih grešaka.

4. Doktrina res judicata: Prekluzija vezana za tužbu i prekluzija vezana za predmet

U pogledu uticaja prethodno donesene sudske odluke u kasnijem parničnom postupku, u pravu SAD važi res judicata doktrina. Prema modernom shvatanju, ova doktrina se može razdvojiti na:

4.1. *Prekluziju vezanu za tužbu i*

4.2. *Prekluziju vezanu za predmet.*

4.1. *Kod prekluzije vezane za tužbu* važi pravilo da stranka ne sme ponovo da podnese tužbu po kojoj je odlučeno pravnosnažnom i konačnom odlukom.

Ako je odluka bila donesena u korist tužioca, kaže se da se njegova tužba integriše sa presudom, tako da tužilac ne može da podnese drugu tužbu u istoj pravnoj stvari u cilju donošenja za njega još povoljnije odluke (tzv. merger). Tužilac može samo da traži izvršenje odluke.

Ako je odluka bila donesena u korist tuženog, kaže se da presuda predstavlja prepreku za tužbu tužioca (tzv. bar), te stoga tužilac ne može da podnese drugu tužbu u istoj pravnoj stvari u nadi da će ovoga puta pobediti u sporu.¹⁰

Prema modernom, tzv. transakcionom shvatanju, tužba uključuje sva prava tužioca prema tuženom vezanim za radnju iz koje je proizašlo pravo na tužbu.¹¹

Na primer, A. tuži B. zbog povrede ličnih dobara, proizašle iz automobilske nesreće. Nakon pravnosnažne i konačne odluke, A. tuži B. za naknadu štete zbog povrede nanesene njegovoj imovini, a proizašle iz iste automobilske nesreće. B. ističe res judicata. Prema transakcionom shvatanju, druga tužba je prekludirana.¹²

Federalna pravila građanskog sudskog postupka upotrebljavaju test za utvrđivanje da li je određena tužba zapravo kompulsorna (prinudna) protiv-

¹⁰ Vid.: Clermont, op. cit., str. 278

¹¹ Vid. : Ibid. str., 288

¹² Vid.: Ibid., str. 289

tužba.¹³ Ova protivtužba mora biti jasna, zbog toga što je povezana sa tužbom protivne strane i proizilazi iz istog predmeta spora - ako tuženi ne uspe da dokaže tvrdnju da je reč o prinudnoj protivtužbi proizašloj iz istog predmeta spora kao i prvobitna tužba, druga tužba sa istim predmetom spora kasnije neće moći biti podnesena.¹⁴

Federalna pravila građanskog sudskog postupka predviđaju četiri različita testa kako bi se utvrdilo da li je u pitanju nova tužba sa istim predmetom spora kao i prvobitno podnesena, ili je reč o prinudnoj protivtužbi. U tom cilju može se ispitivati: da li su činjenična i pravna pitanja istaknuta tužbom i protivtužbom u velikoj meri ista; da li bi res judicata onemogućila potonju tužbu sa istim predmetom spora kao i podnesena protivtužba, a ukoliko ne uspe da se dokaže da je reč o prinudnoj protivtužbi; da li bi suštinski isti dokazi podržali ili opovrgli i tužiočevu tužbu i tuženikovu protivtužbu; te da li između tužbe i protivtužbe postoji logička veza?¹⁵

Od pravila o prekluziji vezanoj za tužbu postoje sledeći izuzeci:

- a) Ako tužilac zbog ograničenja vezanih za nadležnost ili postupak ne može da iznese određenu pravnu tezu ili da zahteva određeni pravno sredstvo, on ima mogućnost da tu tezu odnosno to sredstvo iznese u drugoj tužbi
- b) Ako se stranke dogovore da tužilac može da podeli svoju tužbu, ili ako tuženi na to pristane
- c) Ako sud u odluci navede da prva tužba nije od prejudicijelnog značaja u pogledu podnošenja druge tužbe u istoj pravnoj stvari (ili delu iste pravne stvari)
- d) Ako odlukom sud nije meritorno odlučio¹⁶

Postoji i jedan opšti razlog za odstupanje od pravila o prekluziji vezanoj za tužbu - ako ustavni ili zakonski razlozi ili razlozi pravne politike nalažu da tužiocu treba dopustiti da podeli tužbu.¹⁷

4.2. *Kada je reč o prekluziji vezanoj za predmet*, pravilo je da stranka u parničnom postupku ne može da zahteva ponovno suđenje ni o jednom pravnom ili činjeničnom pitanju o kome je već raspravljano i odlučeno prav-

¹³ Vid.: Black`s law dictionary, West group, 2001, str. 717

¹⁴ Vid.: Black`s law dictionary, op. cit., str. 153

¹⁵ Ibid. str. 717

¹⁶ Vid.: Clermont, op. cit. str. 289 i 290

¹⁷ Ibid. str. 293

nosnažnom i konačnom odlukom. Ovo pravilo važi za obe stranke podjednako i to nezavisno od toga koja je od njih dobila spor.

Prekluzija vezana za predmet se može isticati u vidu:

- a) Direktne prekluzije (tzv. direct estoppel), koja se koristi kada je zahtev u drugoj tužbi isti kao i u prvobitno podnesenoj, i
- b) Kolateralne prekluzije (tzv. collateral preclusion), kada se zahtev u prvobitno podnesenoj tužbi donekle razlikuje od zahteva iz potonje tužbe.¹⁸

Da bi se mogla primeniti doktrina res judicata, potrebno je da je odluka pravnosnažna i konačna. Ako ipak budu donesene dve odluke u istoj pravnoj stvari, važi odluka donesena kasnije.¹⁹

Od pravila o prekluziji vezanoj za predmet postoje sledeća odstupanja:

- (1) Ako se u drugom predmetu sadržanom u drugoj tužbi pojavljuje pravno pitanje koje nije u vezi sa predmetom o kome je odlučeno,
- (2) Ako je o inicijalnoj tužbi odlučio nenadležni sud,
- (3) Ako su dokazna sredstva predložena u drugoj tužbi drugačija, a povoljnija za stanju koja je izgubila spor po inicijalnoj tužbi,
- (4) Ako stranka nije imala mogućnost žalbe,
- (5) Ako se primena ovog pravila nije mogla predvideti u vreme podnošenja inicijalne tužbe.

Ovo pravilo se takođe neće primeniti kada to nalažu razlozi pravne politike kao i kada stranci nije data mogućnost da se potpuno izjasni o predmetu spora.²⁰

Dakle, u američkom pravu, doktrina res judicata prekludira iste stranke da drugi put pokrenu postupak, podnošenjem druge tužbe sa istim predmetom spora kao i prvobitna tužba, odnosno ističu drugi zahtev koja proizilazi iz iste radnje, a koji je mogao biti iznesen u prvobitno podnesenoj tužbi.

Možemo dakle, da zaključimo da su tri osnovna uslova za primenu ove doktrine: postojanje ranije odluke o istom predmetu spora; postojanje pravnosnažne i konačne odluke i postojanje istih stranaka.²¹

¹⁸ Ibid., str. 279

¹⁹ Ibid., str. 284 i 285

²⁰ Ibid., str. 29

²¹ Vid.: Black's law dictionary, op. cit., str. 608

5. Neki slučajevi učestvovanja više stranaka u parnici i učestvovanja trećih lica u parnici

Federalna pravila građanskog sudskog postupka, predviđaju i slučajeve u kojima se u postupku pored stranaka može pojaviti i lice koje ima određeni zahtev prema nekoj od stranaka; zatim slučajeve učestvovanja više lica u svojstvu stranaka na tužilačkoj ili tuženičkoj strani; slučajeve intervenisanja trećih lica u parnici, kao i slučajeve tzv. Class action-a.

5.1. *Pravilo 18 Federalnih pravila građanskog sudskog postupka SAD* predviđa da lice koje ima neki zahtev prema licu koje već učestvuje kao stranka u parničnom postupku, može da se priključi postupku, pri čemu nje neophodno da ti zahtevi budu u međusobnoj vezi.²²

5.2. *Pravilo 19* propisuje da će sud naložiti licu koje nije stranka u postupku da se priključi postupku, «(1) ako se bez prisustva tog lica ne bi moglo dati potpuno obeštećenje strankama u postupku ili (2) ako lice tvrdi da ima neki interes koji je u vezi sa tužbenim zahtevom, koji je tako postavljen da bi raspolaganje tužbenim zahtevom u odsustvu tog lica moglo da (i) umanjiti ili ometi sposobnost tog lica da zaštiti pomenuti interes ili (ii) izloži neku od parničnih stranaka znatnom riziku od dvostrukih, višestrukih ili na drugi način nedoslednih obaveza zbog pretendovanog interesa tog lica.»²³ Ako je priključenje tog lica u postupak neizvodljivo, sud će odučiti da li će postupak biti obustavljen, ili nastavljen bez tog lica. Primena pravila 19, obično dolazi do izražaja onda kada tuženi, u skladu sa pravilom 12(b) (7), podnese zahtev za obustavu postupka zato što se tužiocu nije priključilo lice čije je prisustvo nužno za odluku o tužbenom zahtevu.²⁴

5.3. *Pravilo 20* predviđa da više lica mogu zajednički tužiti, ako izvode svoja prava iz istog posla, događaja ili niza poslova ili događaja, i ako iz njihovih tužbenih zahteva proizilaze činjenična ili pravna pitanja zajednička za sve njih. Takođe, više lica može biti zajednički tuženo, ako se zahtev za pruženje pravne zaštite koji je istaknut protiv njih zasniva na istom poslu, događaju, ili na nizu poslova ili događaja, i ako iz njega proizilazi neko činje-

²² Vid.: Baicker-McKee, Janssen, Corr, A students guide to the Federal Rules of Civil Procedure, West Group, 2002, str., 371

²³ Rule 19 of the Federal Rules of the Civil Procedure

²⁴ Vid.: Baicker-McKee, Janssen, Corr, Federal Civil Rules, Handbook, West Group, 2001, str. 395

nično ili pravno pitanje koje je zajedničko za sve njih. Ako se tužioci ne udruže dobrovoljno, sud ima diskreciono pravo da spoji tužbe koje su podnesene kao samostalne tužbe, u skladu sa pravilom 42 (a)-da bi se izbeglo nepotrebno odugovlačenje postupka i nepotrebni troškovi.²⁵ Ovo pravilo takođe ovlašćuje sud da razdvoji postupak prema licima koja su već zajednički tužila ili bila tužena. Pravilo 21 predviđa da sud može pomenuta lica da razdvoji po sopstvenom nahođenju ili na zahtev stranke, i postupak će se tada nastaviti odvojeno.²⁶

5.4. *Pravilo 22* predviđa da «lica koja imaju potraživanja prema tužiocu mogu da se udruže kao tuženi i da zahtevaju da intervensišu kada su njihova potraživanja takva da izlažu ili bi mogla da izlože tužioca dvostrukoj ili višestrukoj odgovornosti.»²⁷ Zahtevi više lica koja imaju potraživanja prema tužiocu ne moraju da imaju isto poreklo ili da budu identični već mogu biti različiti i nezavisni jedni od drugih. Takođe, tužilac ne može da ističe da on u potpunosti ili delimično nije odgovoran nekom od lica koja imaju potraživanja prema njemu ili da nije odgovoran nikome od njih.²⁸ Tuženi izložen sličnoj odgovornosti mogao bi da stekne takvog intervenijenta podnošenjem unakrsne tužbe²⁹ ili protivtužbe.»³⁰

5.5. *Pravilo 23* reguliše Class action. Class action je tužba u kojoj jedno lice ili manja grupa ljudi predstavlja interese veće grupe. Ona se razlikuje od ostalih slučajeva u kojima na strani tužioca ili na strani tuženog ima više lica po specifičnim uslovima koji su predviđeni za ovu vrstu tužbe.³¹ U pitanju su sledeći uslovi:

- 1) Potrebno je da je grupa lica koja sačinjava class toliko velika, da bi podnošenje pojedinačnih tužbi bilo nepraktično,
- 2) Da postoje pravna ili činjenična pitanja zajednička za sve članove grupe,

²⁵ Vid.: Baicker- McKee, Janssen, Corr, op. cit., str. 404

²⁶ Ibid., str. 405

²⁷ Rule 22 of the Federal Rules of the Civil Procedure

²⁸ Vid.: Baicker-McKee, Janssen, Corr, A student's guide to Federal Rules of Civil Procedure, op. cit., st. 393

²⁹ Tužba koju podnose više tužilaca ili tuženih u istoj parnici i koja je u vezi sa tužbenim zahtevom ili sa zahtevom iz protivtužbe.

³⁰ Rule 22 of the Federal Rules of the Civil Procedure

³¹ Vid.: Baicker-McKee, Janssen, Corr, Federal Civil Rules Handbook, op. cit., str. 422

3) Napad ili odbrana koju koristi predstavnik grupe mora da bude tipična za sve članove grupe i

4) Predstavnik grupe mora da štiti interese grupe na adekvatan način.³²

Predstavnik grupe (pojedinaac ili manja grupa koja predstavlja interese veće), ima pravo da tuži u ime svih, bez prethodne saglasnosti ostalih članova grupe. Ako se parnica uspešno okonča, naknada štete se raspoređuje svim članovima grupe.

Ako je ishod parnice neuspešan, parnične troškove snose svi. Presuda proizvodi dejstvo prema svim članovima grupe, bez obzira da li je tužba podnesena sa njihovim pristankom ili bez njega.³³

6. Zaključak

U Sjedinjenim Američkim Državama prihvaćen je model kontradiktornog građanskog sudskog postupka. Za građanski sudski postupak u SAD karakteristično je dakle, da prati tzv. „Adversarial model“ rešavanja sporova, što znači da stranke iniciraju parnicu, a sudija igra relativno pasivnu ulogu posrednika. Suprotno „inkvizitorskom modelu“ rešavanja sporova, sudija retko sprovodi samostalnu istragu, već je na strankama teret prezentovanja tužbe i odbrane. Na taj način, kako i navode teoretičari građanskog procesnog prava u SAD, štite se postulati pravde: istina, tačnost, procesna ekonomija, pravičnost, kao i zadovoljenje stranaka u postupku. Kako navodi Pravilo 1 Federalnih pravila građanskog sudskog postupka SAD, svrha građanskog sudskog postupka jeste da obezbedi da se o svakoj tužbi donese odluka pravično, brzo i uz što manje materijalne izdatke.

³² Ibid., str. 420 i 421 i Black's law dictionary, op. cit., str. 103

³³ Vid.: Ninković, op. cit., str. 79

Monika Milošević, PhD
*Institute of comparative law,
Belgrade*

THE RIGHT TO CLAIM AND THE RIGHT TO APPEAL IN THE CIVIL PROCEDURE IN THE USA

There are 86 Federal Rules of Civil procedure in the U.S. These Rules provide the basic principles of Civil procedure in the U.S.: truth, accuracy, procedural economy, fairness and satisfaction of both litigation parties. For better understanding of the right to claim and the right to appeal, this article makes a brief introduction into history of civil procedure in the U.S., organization of court system in the U.S., influence of verdict brought in previous litigation in a latter one, as well as some cases in which there is more than one person in role of a litigation party.

Key words: *civil procedure; right to claim; right to appeal; USA*